

PANEVĖŽIO „ŽEMYNOS“ PROGIMNAZIJOS BENDRAVIMO SOCIALINIUIOSE TINKLUOSE IR ELEKTRONINIŲ PATYČIŲ APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Bendravimo socialiniuose tinkluose ir elektroninių patyčių aprašas nustato 1-8 klasių mokinių bendravimo socialiniuose tinkluose, panaudojant įvairius mobiliuosius įrenginius (mobiliuosius ir/ar išmaniuosius telefonus, kompiuterius ir/ar planšetinius kompiuterius, elektroninių knygų skaitytuvus, kt. informacines technologijas) tvarką.

2. **Aprašo tikslas** – reglamentuoti bendravimo socialiniuose tinkluose tvarką; informuoti, supažindinti mokinius, mokinių tėvus (globėjus/rūpintojus), mokytojus, pagalbos mokiniui specialistus apie pavojus, tykančius socialiniuose tinkluose, mokyti virtualaus bendravimo kultūros; ugdyti gyvenimo įgūdžius, kaip apsisaugoti nuo elektroninių patyčių virtualioje aplinkoje; laiku užkirsti kelią viešai platinti informaciją apie asmenį, išaiškinti pasekmes; tuo pačiu skatinti mokinių etišką ir pagarbų bendravimą socialiniuose tinkluose.

3. **Aprašas taikomas** Panevėžio „Žemynos“ progimnazijos bendruomenei.

4. 1-8 klasių mokiniai, naudodamiesi įvairiais mobiliaisiais įrenginiais, siekdami apsisaugoti bei apsaugoti kitus nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio, elektroninių patyčių, privalo laikytis pagarbaus bendravimo socialiniuose tinkluose taisyklių bei nustatytos tvarkos.

5. **Apraše vartojamos sąvokos:**

Socialiniai tinklai – interaktyvios interneto svetainės, vienijančios tam tikras, bendrų interesų turinčias žmonių grupes, kurios kuria konkrečios svetainės turinį ir virtualiai bendrauja tarpusavyje. Tarp populiariausių tinklų Lietuvoje yra Facebook.com.

Socialiniai (internet) tinklai – paskutiniu metu aktyviai besivystanti interneto dalis, kuriai galima priskirti tiek paprastus diskusijų forumus, tiek sudėtingus visuomeninius ir /ar komercinius interneto projektus (pvz. „Facebook“, „Twitter“).

Socialinis tinklas „Facebook“ – tai interaktyvi interneto svetainė, kurioje registruoti vartotojai virtualiai bendrauja su kitais šios svetainės registruotais vartotojais, puslapiais, jungiasi į sukurtas grupes ir pan.

Planšetinis kompiuteris – nešiojamas mobilusis kompiuteris su lietimui jautriam ekranui, didesnis už mobilųjį telefoną ar delninį kompiuterį. Atpažįsta rankos ar specialaus rašiklio (stiliaus) prisilietimą, nėra valdomas pele ar klaviatūra, tačiau tekstui suvesti naudojama virtuali klaviatūra. Skirtas el. pašto tikrinimui, naršymui internete, el. knygų skaitymui, pramogoms ir kitoms panašioms reikmėms.

Išmanusis telefonas – mobilusis telefonas, turintis pažangių kompiuterinių gebėjimų apdoroti duomenis ir prisijungti prie įvairių ryšių tinklų.

Išmaniojo telefono mobiliosios programėlės – skirtos žaidimams žaisti, pramogoms, bendravimui, naujienoms skaityti ir jas sekti, vaizdo įrašams, filmams, televizijai ir kt.

Elektroninės patyčios- viena patyčių (tiesioginių (skriaudėjas tiesiogiai siunčia žinutes) ir netiesioginių (patyčioms pasitelkiami kiti asmenys)) formų: agresyvūs tyčiniai bei pasikartojantys veiksmai elektroninėje erdvėje nukreipti prieš auką. Patyčios elektroninėje erdvėje vyksta internetu, elektroniniu paštu, mobiliuoju telefonu ar kitose elektroninėse terpėse, paskelbiant ir siunčiant netinkamus tekstus, melą, prasimanyimus, nuotraukas, vaizdo įrašus apie asmenis, šmeižiant, žeminant, apsimetant kitu asmeniu, prisijungiant prie kito asmens elektroninio pašto ir siuntinėjant priešiškas žinutes to žmogaus draugams ar pažįstamiems, skelbiant privačius jų duomenis (pavyzdžiui, pokalbių turinį), gavus apgaulės būdu.

Duomenų išviliojimas - kai yra pasinaudojama apgaulingais elektroninio pašto laiškais ir/ar netikrais tinklalapiais, siekiant išgauti prisijungimo prie informacinių sistemų slaptažodžius ar kitus konfidencialius duomenis, tikslu pasityčioti iš žmogaus, pažeminti jo orumą.

II. MOKINIŲ BENDRAVIMO SOCIALINIULOSE TINKLUOSE, SIEKIANT IŠVENGTI ELEKTRONINIŲ PATYČIŲ TAISYKLĖS, REIKALAVIMAI IR ATSAKOMYBĖ UŽ NEIGIAMOS INFORMACIJOS APIE ASMENĮ PASKLEIDIMĄ IR PAVIEŠINIMĄ, REKOMENDACIJOS

Mokytojo, klasės auklėtojo, pagalbos mokiniui specialistų (socialinio pedagogo, psichologo) veiksmai, gavus informaciją apie elektronines patyčias:

6. **Įvertinti** grėsmę vaikui, jo sveikatai. Grasinimų ir persekiojimo atveju, pirmiausia, informuoti mokinio tėvus (globėjus/rūpintojus).

7. **Surinkti informaciją.** Išsiaiškinti, kas skriaudžia, koku būdu, kiek mokinių įsitraukę, kiek laiko patyčios tęsiasi. Jeigu yra žinoma, kas skriaudžia, tuomet galima pasidomėti, kokia yra nukentėjusio-skriaudėjo santykių istorija, pavyzdžiui, ar vaikas kartais nekerštauja savo skriaudėjams pats tapdamas agresoriumi.

8. Kuo daugiau mokytojai, klasės auklėtojas, pagalbos mokiniui specialistai turi informacijos apie situaciją, tuo aiškesnis yra veiksmų planas – sunkumai ir nesusipratimai gali kilti tuomet, kai situacija nėra išaiškinta iki galo.

9. **Saugoti įrodymus.** Yra svarbu išsaugoti esamus įrodymus apie vykstančias elektronines patyčias (pavyzdžiui, skriaudėjo žinutę, laišką), geriausiai juos saugoti elektroniniame ir atspausdintame variante. Kartais mokyklos darbuotojams gali tekti instruktuoti tėvus apie tai, kaip nukopijuoti ir išsaugoti žinutes, laiškus. Išsaugojus įrodymus svarbu pašalinti žalingą, žeminančią informaciją iš viešos, kitiems prieinamos elektroninės erdvės (pvz., jeigu prie nuotraukos yra prirašyti žeidžiantys komentarai, pakanka padaryti ekrano nuotrauką ir ją išsaugoti, o pačius komentarus internete ištrinti).

10. Skriaudėjo tapatybė gali būti aiški, bet būna situacijų kai skriaudėjas stengiasi išlikti anonimiškas, naudojasi slapyvardžiu, apsimeta kitu asmeniu. Siekiant nustatyti skriaudėjo tapatybę, galima pasitelkti į pagalbą interneto teikėją ar mobiliųjų ryšių operatorių, taip pat galima kreiptis į policiją.

11. **Pranešti visų įsitraukusių į elektroninių patyčių situaciją vaikų tėvams.** Informavimo būdas ir tikslas priklauso nuo situacijos, t. y. nuo to, kas įvyko ir kaip vaikai įsitraukė, nuo paties patyčias patiriančio vaiko išgyvenimų ir poreikių. Svarbu, kad šie veiksmai nebūtų inicijuoti nukentėjusiam vaikui nežinant, jam už nugaros. Jeigu apie patyčias yra sužinoma ne iš nukentėjusio vaiko ar jo tėvų, mokyklos darbuotojai gali patys inicijuoti pokalbius su nuskriaustuoju bei siūlyti pagalbą.

12. Informuoti elektronines patyčias patiriantį vaiką ir jo tėvus apie galimus problemos sprendimo būdus ir organizacijas, į kurias galima kreiptis pagalbos.

13. **Suteikti** elektronines patyčias patyrusiam vaikui **emocinę ar psichologinę pagalbą**.

14. Jeigu besityčiojantis vaikas lanko tą pačią ugdymo įstaigą kaip ir nuskriaustasis (yra tos pačios įstaigos mokinys), **privalu informuoti apie pasekmes už netinkamą elgesį**, numatytas už taisyklių laužymą ir nepagarbų elgesį, bei taikyti jas skriaudėjui.

15. **Apsaugoti patiriantį patyčias vaiką nuo galimo skriaudėjų keršto**. Dažniausiai patyčios per vieną dieną nesiliauja, reikia laiko situacijos analizei, informacijos rinkimui, pokalbiams su skriaudėjais ir jų tėvais, todėl kartu su nuskriaustuoju galima apgalvoti jo saugumo planą, t. y. kaip jis gali išvengti patyčių (pavyzdžiui, blokuoti siuntėjus, keisti privatumo nustatymus), kam nedelsiant pranešti, jeigu patyčios pasikartos.

16. **Kompiuterių klasėje turi būti pakabintos trumpos saugumo instrukcijos-priminimas** mokiniams (pvz., baigus darbą kompiuteriu, išsiregistruoti iš svetainės; priminimas netalpinti savo asmeninės informacijos bendro naudojimo kompiuteryje; mokiniams gali būti pateikiamas rekomenduojamų svetainių sąrašas, kur vaikai gali rasti atsakymus į jiems rūpimus klausimus apie elektronines patyčias).

Rekomendacijos tėvams apie vaikų saugumą elektroninėje erdvėje:

17. Domėkitės tuo, ką vaikas veikia virtualioje erdvėje, kokios veiklos internete jam patinka, kuo jis domisi, kokios informacijos dažniausiai ieško, tikslu užtikrinti savo vaikų saugumą tiek realiame gyvenime, tiek virtualiame pasaulyje.

18. Padėkite vaikui atskirti, ką jam galima talpinti virtualioje erdvėje, o ko nevertėtų viešinti. Svarbu vaikui paaiškinti, kokią informaciją apie save yra rizikinga atskleisti viešoje erdvėje.

19. Akcentuokite slaptažodžių parinkimo ir saugojimo svarbą. Vaikai savo prisijungimo duomenis gali atskleisti artimam draugui ar draugams, tačiau to daryti nevertėtų. Tokiu atveju padidėja rizika, kad šie duomenys bus prieinami ir kitiems žmonėms.

20. Tėvai turi domėtis ir apsilankyti interneto erdvėse, kur dažniausiai lankosi jų vaikai, t. y. žinoti apie tai, kokie socialiniai tinklai yra populiarūs, kodėl jie yra įdomūs vaikams, kuo galima užsiimti virtualioje erdvėje, kokios yra naujovės.

21. Patikrinkite, kokia informacija yra prieinama virtualioje erdvėje apie Jūsų vaiką.

22. Įdiekite filtravimo ir stebėjimo programas savo namų kompiuteryje.

23. Aptarkite su vaiku bendravimo internete etiketą. Kaip ir realiame pasaulyje, virtualioje erdvėje taip pat egzistuoja tam tikros bendravimo taisyklės.

24. Priminkite vaikams apie netinkamo elgesio virtualioje aplinkoje pasekmes, aptarkite konstruktyvius reagavimo į elektronines patyčias būdus bei suteikite vaikui moralinę emocinę pagalbą.

Rekomendacijos mokiniams, kaip saugiai elgtis elektroninėje erdvėje:

25. Apgalvok, kokią informaciją apie save nori pateikti. Nesidalink asmenine informacija internete apie save, savo draugus ir šeimą.

26. Atsakingai pasirink savo vartotojo vardą. Provokuojantis vartotojo vardas gali iššaukti kitų neigiamą reakciją, priekabiavimą, elektronines patyčias.

27. Nesusitik su nepažįstamu internetiniu draugu be tėvų leidimo.

28. Ignoruok įtartinus laiškus / žinutes, gautas tiek iš nepažįstamų, tiek iš draugų. Kartais tokiu būdu internete plinta virusai.

29. Jeigu elektroninėje erdvėje susidūrei su informacija, kuri Tave gąsdina, verčia jaustis nepatogiai, informuok apie tai tėvus / mokytojus. Saugok įrodymus (gautas elektronines žinutes, kt. įrodančią medžiagą).

30. Neskelbk virtualioje erdvėje, nesiųsk kitiems žmonėms savo nuotraukų, asmeninių duomenų.

31. Pasirūpink savo reputacija, neviešink informacijos, kuri gali sugadinti Tavo įvaizdį.

32. Neatsiliepk į grubias, žeidžiančias žinutes, išsaugok jas ir parodyk tėvams/mokytojams.

33. Nenaudok savo asmeninio elektroninio pašto adreso prenumeratams, elektroniniams pirki-
mams.

34. Jei pamatei, sužinojai apie elektronines patyčias, informuok mokytoją, klasės auklėtoją ar socialinį pedagogą.

Mokiniam draudžiama:

35. Mokykloje per pamokas, pertraukas naudotis bet kokiais mobiliaisiais įrenginiais (mobiliaisiais ir/ar išmaniaisiais telefonais, kompiuteriais ir/ar planšetinais kompiuteriais, elektroninių knygų skaitytuvais, kitomis informacinėmis priemonėmis: ausinukais, garsiakalbiais, filmuoti, fotografuoti mobiliųjų telefonų, planšetinių kompiuterių kameromis, žaisti kompiuterinius žaidimus).

36. Elektroninėje erdvėje elgtis nepagarbiai – žeminti, tyčiotis iš kitų, rašant elektronines žinutes vartoti necenzūrinius žodžius, įkelti nuotraukas ir/ar kompromituojančius asmenį vaizdus be kito žmogaus sutikimo, žinios, platinti žeminančius išsireiškimus.

37. Elektroninių patyčių atveju paaiškėjus, kad žinutės, laiškas ar kita žeidžianti informacija buvo išsiųsta pamokų, pertraukų metu ar iš mokyklai priklausančių kompiuterių, mokiniui taikomos kitos poveikio priemonės už mokyklos vidaus tvarkos taisyklių nesilaikymą.

38. Visą internete skelbiamą informaciją Lietuvoje reglamentuoja įvairūs teisės aktai, už kurių nesilaikymą numatyta administracinė, civilinė ar net baudžiamoji atsakomybė:

38.1. draudžiama skleisti apie kitą žmogų tikrovės neatitinkančią informaciją, galinčią paniekinti ar pažeminti tą asmenį arba pakirsti pasitikėjimą juo. Už tai gali būti baudžiama bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų“ **(LR BK 154 str.);**

38.2. draudžiama viešai veiksniu, žodžiu ar raštu užgauliai žeminti žmogų. Už tai gali būti baudžiama bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų“ **(LR BK 155 str.);**

38.3. draudžiama skleisti **informaciją**, kurioje vaizduojamas vaikų išnaudojimas, kuria tyčiojama, niekinama, žeminama, skatinama neapykanta;

38.4. draudžiama skleisti informaciją, susijusią su fizinio ar psichinio smurto vaizdavimu.
